1. GİRİŞ..... 1
1.1. Problem..... 1
1.1.1. Etkili Vatandaşlık Kavramı ve Boyutları..... 3
1.1.2. Etkili Vatandaşın Yeterlikleri..... 6
1.1.2.1. Vatandaşlık Bilgisi..... 7
1.1.2.2. Vatandaşlık Becerileri..... 7
1.1.2.3. Vatandaşlık Değerleri..... 9
1.1.3. Etkili Vatandaşlık Eğitimi..... 12
1.1.3.1. Etkili Vatandaşlık Eğitiminin Temel Özellikleri..... 12
1.1.3.2. Etkili Vatandaşlık Eğitiminin Boyutları..... 15
1.1.4. Etkili Vatandaşlık Eğitiminde İlköğretimin Rolü..... 17
1.1.5. Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Eğitimindeki Rolü..... 20
1.1.6. Sosyal Bilgiler Dersinde Etkili Vatandaşlık Eğitiminde Öğretmenin Görev ve Sorumlulukları..... 27
1.1.6.1. Öğretmenin Planlanma Sürecindeki Görev ve Sorumlulukları..... 29
1.1.6.2. Öğretmenin Uygulama Sürecindeki Görev ve Sorumlulukları..... 30
1.1.6.2.1. Öğretim Etkinliklerini Düzenleme..... 30
1.1.6.2.2. Etkili Ders Araç-Gereçleri Kullanma..... 35

Sayfa

1.1.6.2.3. İlişkilendirme..... 36
1.1.6.2.4. Demokratik Sınıf Ortamı..... 37
1.1.6.2.5. Rehberlik..... 38
1.1.6.2.6. İşbirliği..... 40
1.1.6.3. Öğretmenin Değerlendirme Sürecindeki Görev ve Sorumlulukları..... 42
1.1.7. Etkili Vatandaşlık Eğitiminde Yaşanan Sorunlar..... 44
1.1.8. İlgili Araştırmalar..... 46
1.1.8.1. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar..... 46
1.1.8.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar..... 51
1.2. Araştırmanın Amacı..... 56
1.3. Araştırmanın Önemi..... 56
1.4. Sınırlılıklar..... 58
1.5. Tanımlar..... 58
1.6. Kısaltmalar..... 59

2. YÖNTEM..... 61
2.1. Araştırma Modeli..... 61
2.2. Evren ve Örneklem..... 63
2.3. Verilerin Toplanması..... 67
2.3.1. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması..... 67
2.3.1.1. Öğretmen Görüşme Formu..... 67
2.3.1.2. Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarını Değerlendirme Anketi..... 69
2.3.2. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması..... 72
2.3.2.1. Yarı-yapılandırılmış Görüşmelerin Yapılması..... 72
2.3.2.2. Anketin Uygulanması..... 73
2.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması..... 75

Sayfa

2.4.1. Görüşmelerden Elde Edilen Verilerinin Çözümlenmesi ve Yorumlanması..... 75
2.4.2. Anket Yoluyla Elde Edilen Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması..... 79

3. BULGULAR 81
3.1. Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular 81
3.1.1. Öğretmenlerin Etkili Vatandaşın Özelliklerine İlişkin Görüşleri..... 81
3.1.2. Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi ile Sosyal Bilgiler Dersi Arasındaki İlişkiye İlişkin Görüşleri..... 86
3.1.3. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitimini Planlama Durumuna İlişkin Görüşleri..... 90
3.1.4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Gerçekleştirdikleri Etkinliklere İlişkin Görüşleri..... 95
3.1.5. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Yaptıkları İlişkilendirmelere İlişkin Görüşleri 101
3.1.6. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Yararlandıkları Araç-Gereçlere İlişkin Görüşleri..... 104
3.1.7. Öğretmenlerin Sınıf Ortamı Oluştururken Dikkat Ettikleri İlkelere İlişkin Görüşleri..... 110
3.1.8. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Yaptıkları İşbirliğine İlişkin Görüşleri..... 117
3.1.9. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Yaptıkları Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Görüşleri 122

Sayfa

3.1.10. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Yararlandıkları Değerlendirme Tekniklerine İlişkin Görüşleri 130
3.1.11. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri..... 136
3.1.12. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Etkili Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Önerileri..... 149
3.1.13. Öğretmenlerin Vatandaşlık Eğitimi Gereksinimleri ve Öğretmenlere Yönelik Yapılması Planlanan Eğitim Programına İlişkin Görüşleri..... 158
3.2. Anket Yoluyla Elde Edilen Bulgular 166
3.2.1. Etkili Vatandaşın Özellikleri ve Sosyal Bilgiler Dersinin Vatandaşlık Eğitimindeki Rolü..... 166
3.2.2. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Gerçekleştirdikleri Uygulamalar..... 169
3.2.2. 1.Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminin Planlanması..... 170
3.2.2.2.Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Gerçekleştirilen Etkinlik Türleri..... 172
3.2.2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Yapılan İlişkilendirmeler..... 175
3.2.2.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Yararlanılan Araç-Gereçler..... 177
3.2.2.5. Sınıf Ortamının Oluşturulmasında Dikkat Edilen İlkeler..... 179
3.2.2.6.Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Yapılan İşbirliği Türleri..... 180
3.2.2.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Yapılan Rehberlik Türleri..... 182

Sayfa

3.2.2.8. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Kullanılan Değerlendirme Teknikleri..... 184
3.2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitiminde Yaşanan Sorunlar..... 186
3.2.4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Eğitim Gereksinimleri..... 189
3.2.4.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Konularının Öğretiminde Eğitim Gereksinimi Duyulan Alanlar ve Etkili Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Planlanan Eğitim Programına İlişkin Önerileri 189
3.2.4.2. Etkili Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Planlanan Eğitim Programına İlişkin Öneriler..... 192
3.2.4.2.1. Etkili Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Planlanan Eğitim Programı Uygulama Türleri..... 192
3.2.4.2.2. Etkili Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Planlanan Eğitim Programına Ayrılacak Süre 193
3.2.4.2.3. Etkili Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Planlanan Eğitim Programının Zamanı..... 193

. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER..... 195
4.1. SONUÇLAR..... 195
4.1.1. Görüşmelerden Elde Edilen Sonuçlar..... 195
4.1.2. Anket Yoluyla Elde Edilen Sonuçlar..... 199
4.2. TARTIŞMA..... 203
4.3. ÖNERİLER..... 215